

BẢN TIN CÔNG NGHỆ

SÀN GIAO DỊCH CÔNG NGHỆ *BÀI HỌC TỪ KINH NGHIỆM QUỐC TẾ*

Bài tin phân tích kinh nghiệm quốc tế về xây dựng và vận hành sàn giao dịch công nghệ, từ đó rút ra bài học và đề xuất định hướng phát triển mô hình phù hợp cho Việt Nam.

Trong bối cảnh nền kinh tế số không ngừng chuyển mình, chuyển giao công nghệ đã trở thành động lực then chốt giúp doanh nghiệp đổi mới sáng tạo và cạnh tranh hiệu quả, tạo ra các tác động đáng đối với nền kinh tế - xã hội quốc gia. Các sàn giao dịch công nghệ không chỉ đóng vai trò trung gian mà còn là môi trường trao đổi và thúc đẩy hợp tác đổi mới. Bài tin này tổng hợp những bài học kinh nghiệm quốc tế về xây dựng và vận hành sàn giao dịch công nghệ, từ đó đề xuất những định hướng cho Việt Nam nhằm tạo ra một hệ sinh thái chuyển giao công nghệ vững mạnh.

Đầu tiên, cùng làm rõ khái niệm về sàn giao dịch công nghệ là gì?

Ở Việt Nam, theo Thông tư số 16/2014/TT-BKHCN, sàn giao dịch công nghệ là loại hình tổ chức trung gian thực hiện đa dạng các dịch vụ hỗ trợ giao dịch công nghệ và tài sản trí tuệ, từ chào mua, chào bán, đại diện, tư vấn đến hỗ trợ kỹ thuật và định giá.

Còn theo quan điểm quốc tế, đây là nền tảng trung gian kết nối người mua và người bán công nghệ, giúp chuyển giao, mua bán hoặc cấp phép sử dụng công nghệ, bằng sáng chế và các tài sản trí tuệ.

Tiếp nối định nghĩa, phân loại sàn giao dịch công nghệ

Từ định nghĩa trên, có thể thấy sàn giao dịch công nghệ đóng vai trò hỗ trợ các bên tìm kiếm, mua bán, chuyển giao và cấp phép công nghệ một cách hiệu quả. Tiếp nối định nghĩa, phân loại sàn giao dịch công nghệ. Tuy nhiên, không phải sàn giao dịch nào cũng hoạt động theo một mô hình duy nhất.

Dựa trên thực tiễn quốc tế, sàn giao dịch công nghệ được triển khai dưới nhiều hình thức, từ các sàn tập trung do nhà nước quản lý cho đến các nền tảng tư nhân, các văn phòng chuyển giao công nghệ hoặc trung tâm môi giới, hay thậm chí là một nền tảng, mạng lưới đổi mới mở.

(1) Sàn giao dịch công nghệ trực tuyến và trực tiếp

Các sàn này kết nối trực tiếp người mua và người bán công nghệ, hỗ trợ thương mại hóa nghiên cứu. Bao gồm:

- Sàn tập trung quy mô lớn do Chính phủ quản lý (VD: STEX, CTEX – Trung Quốc).
- Sàn tư nhân chuyên ngành do doanh nghiệp vận hành (VD: Yet2 – Mỹ, IN-PART – Anh).

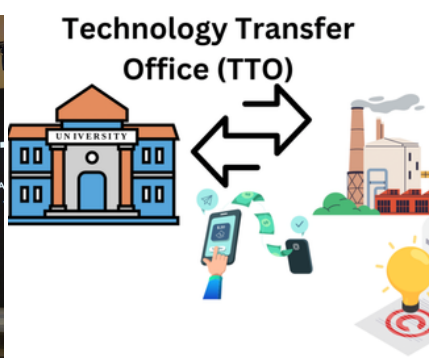
Ngoài ra, một số nền tảng cũng thuộc dạng này nhưng chuyên biệt về một loại hình hơn như:

- Sàn sở hữu trí tuệ: Giao dịch bằng sáng chế, giấy phép.
- Sàn giao dịch pa-tăng: Chuyên mua bán sáng chế, công nghệ.
- Sàn đấu giá công nghệ: Định giá công nghệ qua đấu giá.
- Sàn giải pháp công nghệ: Thường tổ chức theo hình thức triển lãm, hội chợ.

(2) Nền tảng đổi mới mở (Open Innovation Platform)

Khác với sàn giao dịch truyền thống, nền tảng đổi mới mở tận dụng trí tuệ đám đông để giải quyết bài toán công nghệ, giúp thương mại hóa nhanh hơn. Một số nền tảng tiêu biểu:

- InnoCentive (Mỹ): Mô hình “thách thức” thu hút nhà sáng tạo toàn cầu, cung cấp giải pháp đổi mới.
- NineSigma (Mỹ): Kết nối doanh nghiệp với nhà sáng tạo, hỗ trợ tư vấn và thương mại hóa công nghệ.

(3) Công ty môi giới/trung gian giao dịch công nghệ

Cụ thể, các doanh nghiệp chuyên làm trung gian, định giá và kết nối các bên giao dịch công nghệ.

(4) Trung tâm chuyển giao công nghệ (TLO/TTC)

Các trung tâm này, thường hoạt động trong hệ thống các trường đại học hoặc viện nghiên cứu, chuyên hỗ trợ chuyển giao và thương mại hóa kết quả nghiên cứu.

Kinh nghiệm quốc tế: Những mô hình đang được triển khai ở các nước

Sau khi hiểu rõ cách phân loại, ta cần nhìn vào kinh nghiệm của các quốc gia trên thế giới – nơi sàn giao dịch công nghệ đã phát huy vai trò thúc đẩy chuyển giao sáng chế và đổi mới sáng tạo.

Mỹ và các nước châu Âu

- Mô hình: Chủ yếu dựa vào trung tâm chuyển giao công nghệ (TTO/TTC) tại các trường đại học và viện nghiên cứu. Nhiều sàn tư nhân, nền tảng đổi mới mở như InnoCentive, NineSigma.
- Cơ chế hợp tác: CRADA (thỏa thuận hợp tác nghiên cứu), cấp phép công nghệ, chuyển nhượng quyền sở hữu trí tuệ.
- Bài học: Khung pháp lý khuyến khích nhà nghiên cứu thương mại hóa kết quả, nhà nước đóng vai trò hỗ trợ thay vì can thiệp sâu, giúp thị trường năng động và linh hoạt.

Trung Quốc

- Mô hình: Sàn tập trung, quy mô lớn do nhà nước quản lý, ví dụ Sàn giao dịch công nghệ Thượng Hải (STEX), Sàn giao dịch công nghệ Bắc Kinh (CTEX).
- Đặc điểm: Có khung pháp lý và cơ chế quản lý chặt chẽ, quy mô giao dịch lớn, tích hợp đầy đủ dịch vụ hỗ trợ (tài chính, định giá, môi giới...).
- Bài học: Thành công nhờ quyết tâm và đầu tư mạnh mẽ của nhà nước, khuyến khích chuyển giao công nghệ như một chiến lược phát triển kinh tế – xã hội.

Hàn Quốc, Nhật Bản, Đài Loan

- Mô hình: Kết hợp giữa các trung tâm chuyển giao công nghệ tại trường đại học, viện nghiên cứu với các sàn/nền tảng trực tuyến (nhưng chỉ dừng ở giai đoạn sơ khai).
- Chính sách: Chính phủ hỗ trợ tài chính, thuế, đào tạo nhân lực. Hệ sinh thái đa dạng, tập trung vào lĩnh vực thế mạnh (bán dẫn, y sinh...).
- Bài học: Linh hoạt, kết hợp tốt giữa nguồn lực công – tư, giúp thương mại hóa sáng chế nhanh chóng và hiệu quả.

Kết nối bài học với thực tiễn Việt Nam

Thực trạng hiện tại của Việt Nam

Hạ tầng sàn giao dịch công nghệ còn sơ khai, chủ yếu giới thiệu thông tin công nghệ mà chưa tích hợp các dịch vụ tư vấn, định giá hay hỗ trợ tài chính. Năng lực nội sinh còn hạn chế khi viện nghiên cứu, trường đại học và doanh nghiệp chưa có sự liên kết chặt chẽ. Ngoài ra, khung pháp lý và cơ chế ưu đãi chưa đồng bộ, thiếu các chính sách dài hạn về thuế, tín dụng và đầu tư cho chuyển giao công nghệ.

Bài học rút ra từ các mô hình quốc tế

Việt Nam cần xác định chiến lược rõ ràng: nếu phát triển sàn tập trung quy mô lớn như Trung Quốc, cần có đầu tư mạnh từ nhà nước; nếu theo mô hình thị trường như Mỹ, Israel, cần thúc đẩy vai trò của các trung tâm chuyển giao công nghệ (TTO/TTC) và nền tảng đổi mới mở.

Hệ sinh thái giao dịch công nghệ cần được hoàn thiện với sự liên kết giữa viện nghiên cứu, doanh nghiệp, quỹ đầu tư, đồng thời tích hợp các dịch vụ định giá, tư vấn pháp lý và hỗ trợ tài chính. Khung pháp lý cũng cần minh bạch, bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ và có chính sách ưu đãi về thuế, tín dụng, R&D. Việc ứng dụng công nghệ số như AI, Big Data và blockchain sẽ giúp tối ưu hóa quy trình giao dịch, tăng tính minh bạch và kết nối cung – cầu nhanh chóng.

Thách thức và cơ hội phía trước

Việt Nam vẫn phải đối mặt với nhiều thách thức trong phát triển thị trường giao dịch công nghệ. Nhiều doanh nghiệp còn tâm lý e ngại đổi mới do thiếu vốn và nhân lực chuyên môn. Việc bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ chưa thực sự chặt chẽ cũng làm gia tăng nguy cơ sao chép công nghệ, gây tâm lý dè dặt trong hợp tác. Ngoài ra, sự thiếu liên kết giữa các địa phương dẫn đến thị trường công nghệ bị phân mảnh, khiến việc kết nối và mở rộng quy mô giao dịch gặp nhiều khó khăn.

Tuy nhiên, bên cạnh những thách thức, cũng có nhiều cơ hội để Việt Nam thúc đẩy thị trường này. Chuyển đổi số và cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đang làm gia tăng nhu cầu công nghệ, mở ra một thị trường rộng lớn cho giao dịch công nghệ. Các hiệp định thương mại tự do (FTA) cũng tạo cơ hội tiếp cận các đối tác quốc tế, thu hút nguồn vốn và công nghệ cao vào Việt Nam. Quan trọng hơn, chính phủ ngày càng thể hiện rõ cam kết hỗ trợ đổi mới sáng tạo thông qua nhiều chương trình, đề án khuyến khích chuyển giao và thương mại hóa công nghệ, tạo động lực quan trọng cho sự phát triển của hệ sinh thái đổi mới sáng tạo trong nước.

Kết Luận

Xây dựng sàn giao dịch công nghệ hiệu quả không chỉ là việc “mua bán” công nghệ mà còn là quá trình kết nối, thúc đẩy hợp tác đa bên. Kinh nghiệm quốc tế cho thấy, bên cạnh yếu tố quyết tâm chính trị và đầu tư về nguồn lực, việc thiết lập một hệ sinh thái đồng bộ – từ khung pháp lý, hạ tầng kỹ thuật đến năng lực tư vấn, định giá – chính là chìa khóa tạo nên thành công bền vững. Với tiềm năng sẵn có, Việt Nam hoàn toàn có thể phát triển các mô hình sàn giao dịch công nghệ phù hợp, góp phần đưa đổi mới sáng tạo trở thành động lực chính của tăng trưởng kinh tế trong tương lai.